

УДК 37.0:37-052:316.46

*М. В. Гриньова,**д. пед. н., ректор, Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленко, м. Полтава, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3912-9023>**Н. В. Харченко,**д. е. н., професор, Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленко, м. Полтава, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8668-1596>**І. С. Іщенко,**к. е. н., асистент, Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленко, м. Полтава, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9602-3554>**І. В. Бабенко,**к. пед. н., старший викладач, Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленко, м. Полтава, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6481-014X>**О. В. Большая,**к. е. н., доцент, Полтавський національний педагогічний університет
ім. В. Г. Короленко, м. Полтава, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0543-5196>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.11

УПРАВЛІННЯ ЛІДЕРСЬКИМИ ЗДІБНОСТЯМИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

М. Hrynyova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Rector, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

N. Kharchenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

I. Ishchenko,

PhD in Economics, Assistant,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

I. Babenko,

PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

O. Bolshaia,

PhD in Economics, Associate Professor,

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

MANAGEMENT OF LEADERSHIP SKILLS IN PEDAGOGICAL ACTIVITIES

Лідерство у валеологічній діяльності є одним із найважливіших аспектів успішного управління здоров'ям та добробутом студентів. Однак наше розуміння лідерства, що стосується здоров'я громадян з часом змінилося відповідно до обсягу та цілей валеологічної діяльності. Раніше асоційоване з однією людиною, посадою чи установою лідерство у валеологічній діяльності зараз розповсюджене серед органів місцевого самоврядування та громад, а також інших зацікавлених сторін, пов'язаних глобально через Інтернет та інші сучасні засоби комунікації [1].

Мета. Окреслити основні напрямки управління лідерськими здібностями у валеологічній професійній діяльності вчителів. Розкрити особливості функцій лідерства у валеологічній професійній діяльності вчителів.

Методологічно використаний системний підхід, структуризація, розглядаються функції лідерства громадського здоров'я, в склад якого входить і валеологічна професійна діяльність вчителя.

Результати роботи. Уитфілд (2004) представив теоретичну концептуалізацію діяльності в галузі громадського здоров'я та відповідної робочої сили, яка може застосовуватися незалежно від національного контексту. Згідно з цією концепцією, працівників громадського здоров'я можна розділити на три групи: (1) "спеціалісти з громадського здоров'я", (2) "люди, непрямо залучені до діяльності в галузі громадського здоров'я своєю роботою"; та (3) "люди, які повинні знати про наслідки для громадського здоров'я у своєму професійному житті". Із вищевикладеного видно, що валеологічна діяльність вчителів відноситься до третьої категорії працівників громадського здоров'я. Завдання вчителя займатися інформаційною діяльністю в напрямку збереження здоров'я молодого покоління, інформувати про здоровий спосіб життя, доводити прикладами наслідки шкідливих звичок, неправильного харчування.

Функції лідерства у галузі громадського здоров'я, як правило, включають прийняття рішень та вирішення проблем, прогнозування та бачення, розробку стратегії та політики, спілкування та захист здоров'я, та розбудова коаліції та створення мереж.

Вагома роль у процесі розвитку і становлення молодого покоління належить працівникам освітніх закладів, а саме: педагогам, методистам, психологам, медичним працівникам та ін. Найтісніший контакт молоді у закладі освіти відбувається з вчителем, тому саме він повинен володіти значним багажем професійних фахових знань, умінь і навичок.

У зв'язку з цим, зміст професійної підготовки вчителів закладів освіти повинен орієнтуватися на створення умов для повноцінного, всебічного розвитку молоді, формування і підвищення мотивації збереження та покращення їх здоров'я.

Висновки. Отже вчителі закладів освіти повинні усвідомити, що вирішення проблеми збереження і зміцнення здоров'я молоді залежить не тільки від їх батьків і побутово-економічних умов сім'ї, але і від рівня валеологічної діяльності вчителя. А цьому значною мірою сприяє застосування різних форм і методів навчально-виховної роботи.

Leadership in valeological activities is one of the most important aspects of successfully managing the health and well-being of students. However, our understanding of leadership as it relates to citizen health has changed over time in accordance with the scope and goals of valeological activities. Previously associated with one person, position or institution, leadership in valeological activity is now spread among local governments and communities, as well as other interested parties, connected globally through the Internet and other modern means of communication [1].

Goal. Outline the main directions of management of leadership abilities in the valeological professional activity of teachers. To reveal the features of leadership functions in the valeological professional activity of teachers.

Methodologically, a systematic approach, structuring is used, the functions of public health leadership are considered, which also includes the valeological professional activity of the teacher.

Work results. Whitfield (2004) presented a theoretical conceptualization of public health activities and the related workforce that can be applied regardless of national context. According to this concept, public health workers can be divided into three groups: (1) "public health professionals", (2) "people indirectly involved in public health activities through their work"; and (3) "people who need to be aware of public health implications in their professional lives." It can be seen from the above that the valeological activity of teachers belongs to the third category of public health workers. The task of the teacher is to engage in information activities in the direction of preserving the health of the younger generation, to inform about a healthy lifestyle, to prove with examples the consequences of bad habits and improper nutrition.

Leadership functions in public health typically include decision making and problem solving, forecasting and visioning, strategy and policy development, health communication and advocacy, and coalition building and networking.

An important role in the process of development and formation of the young generation belongs to the employees of educational institutions, namely: teachers, methodologists, psychologists, medical workers, etc. The closest contact of young people in an educational institution is with the teacher, that is why he should possess a significant amount of professional knowledge, skills and abilities.

In this regard, the content of professional training of teachers of educational institutions should be oriented towards creating conditions for full-fledged, comprehensive development of young people, formation and increase of motivation to preserve and improve their health.

Conclusions. Therefore, teachers of educational institutions should realize that the solution to the problem of preserving and strengthening the health of young people depends not only on their parents and the household and economic conditions of the family, but also on the level of valeological activity of the teacher. And this is greatly facilitated by the use of various forms and methods of educational work.

Ключові слова: лідерство, валеологія, громадське здоров'я, функції, молодь.
Key words: leadership, valeology, public health, functions, youth.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Здоров'я — одне з найцінніших скарбів, які ми можемо мати.

Що ми маємо на увазі під здоров'ям? Здатність жити повним, активним і дихаючим життям.

Звідки у нас здоров'я? Це результат складної взаємодії між нашими генетичними особливостями, навколишнім середовищем, в якому ми живемо, суспільством, частиною якого ми є, і нашим способом життя. Таким чином, системи охорони здоров'я не є джерелом нашого здоров'я, але вони відіграють фундаментальну роль: допомагають людям зберегти і поліпшити власне здоров'я [2].

Наприклад, не завжди ясно, наскільки система охорони здоров'я може нести відповідальність за пропаганду здорового способу життя і зниження поширеності факторів ризику серед населення в цілому. Політика, що впливає на здоров'я населення, часто виходить за рамки прямого контролю системи охорони здоров'я, наприклад, політика щодо тютюну та алкоголю [1]. Проблема валеологічної підготовки майбутніх педагогів по формуванню і збереженню здоров'я молодого покоління знаходиться на достатньо низькому рівні. Даний факт проявляється у низькій валеологічній культурі педагога, невмінні організувати роботу зі студентами в режимі здоров'язберігаючих технологій, строювати сприятливі педагогічні умови для збереження і зміцнення здоров'я студентів, незнанні вікових психолого-фізіологічних особливостей студентів.

Таким чином формуються лідерські здібності у валеологічній професійній діяльності педагогів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням сучасної проблематики з питань лідерських здібностей у валеологічній професійній діяльності займаються В. Бобрицька, М. Бойченко, Т. Книш, В. Нестеренко та ін. та зарубіжні вчені Ельке Якубовські, Ліам Дональдсон, Хосе М. Мартін-Морено, Крістоф Алуціс, Клаудія Беттіна Майер, Стефан Ван ден Бруке, Катажина Чабановська та ін.

МЕТА СТАТТІ

Окреслити основні напрямки управління лідерськими здібностями у валеологічній професійній діяльності вчителів і встановити, наскільки це можливо, які можливості будуть необхідні для посилення заходів зі збереження здоров'я молодого покоління. Розкрити особливості функцій лідерства у валеологічній професійній діяльності вчителів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Уитфілд (2004) представив теоретичну концептуалізацію діяльності в галузі громадського здоров'я та відповідної робочої сили, яка може застосовуватися незалежно від національного контексту. Згідно з цією концепцією, працівників громадського здоров'я можна розділити на три групи: (1) "спеціалісти з громадського здоров'я", (2) "люди, непрямо залучені до діяльності в галузі громадського здоров'я своєю роботою"; та (3) "люди, які повинні знати про наслідки для громадсько-

Таблиця 1. Три категорії медичних працівників

(1) Фахівці з питань громадського здоров'я	(2) Часткова роль громадського здоров'я	(3) Поінформованість про проблеми громадського здоров'я
Медичні працівники зі спеціалізацією в галузі громадського здоров'я	Лікарі	Поліція
Політики в галузі охорони здоров'я	Медсестри	Архітектори
Епідеміологи	Стоматологи	Містобудівники
Експерти з охорони навколишнього середовища	Фармацевти	Вчителі
Економісти охорони здоров'я	Акушерки	Журналісти
Фахівці зі зміцнення здоров'я тощо	Харчові інспектори	тощо
	Дієтологи	
	Фітнес-інструктори	
	Психологи	
	Соціальні працівники тощо	

Джерело: [1].

го здоров'я у своєму професійному житті" [1] (Таблиця 1).

Категорія фахівців у галузі громадського здоров'я традиційно займається питаннями громадського здоров'я, і їх функція в громадському здоров'я в основному є безперечною. Сюди входять фахівці, які в своїй повсякденній роботі зайняті громадським здоров'ям населення, такі як спеціалісти з громадського здоров'я, епідеміологи та дослідники, робота яких в основному зосереджена на питаннях громадського здоров'я.

До другої категорії належать ті фахівці, робота яких не пов'язана в першу чергу з громадським здоров'ям, але має важливий внесок у громадське здоров'я. Сюди входять, наприклад, лікарі загальної практики, що надають консультації з питань профілактики захворювань, дієтологи, які дають поради щодо правильного харчування, та інструктори з фітнесу, які допомагають людям залишатися фізично активними.

Третя категорія відноситься до фахівців, які безпосередньо не працюють над проблемами громадського здоров'я, але обізнаність про здоров'я населення у їхній щоденній роботі може сприяти позитивним результатам для здоров'я населення. Приклади в цій категорії включають вчених, які розробляють безпечніші продукти, містобудівників, які враховують питання охорони здоров'я при розробці міського середовища, та вчителів, які консультують учнів з питань охорони здоров'я як частину їх повсякденної роботи. Професіонали цієї категорії, як правило, не сприймають себе як частину робочої сили в галузі громадського здоров'я, але можуть мати значний вплив на результати здоров'я. Вони, як правило, розташовані поза системою охорони здоров'я, як це традиційно розуміють.

Розмежування між цими трьома категоріями працівників громадського здоров'я з'ясовує різні ролі працівників громадського здоров'я, а також підкреслює мультидисциплінарність та різноманітність самого здоров'я населення. Хоча країнам потрібна професіоналізована робоча сила в галузі громадського здоров'я, визнання та чітке врахування ролі ширшої робочої сили для здоров'я населення є необхідним кроком до вирі-

шення мультидисциплінарного характеру сучасних проблем громадського здоров'я [1].

Із вищевикладеного видно, що валеологічна діяльність вчителів відноситься до третьої категорії працівників громадського здоров'я. Завдання вчителя займатися інформаційною діяльністю в напрямку збереження здоров'я молодого покоління, інформувати про здоровий спосіб життя, доводити прикладами наслідки шкідливих звичок, неправильного харчування.

Відповідно до сфер, визначених Тревісом [3], функції лідерства у галузі громадського здоров'я, як правило, включають прийняття рішень та вирішення проблем, прогнозування та бачення, розробку стратегії та політики, спілкування та захист здоров'я, та розбудова коаліції та створення мереж.

Перша функція прийняття рішень та вирішення проблем вказує на творче мислення, часто у складних ситуаціях, що вимагають негайного вирішення проблем здоров'я населення. Це вимагає системного мислення, організаційного розуміння та спроможності аналізувати навколишнє середовище з урахуванням ризиків та можливостей для громадського здоров'я.

Друга функція прогнозування та бачення вказує, що майбутнє завжди має певний ступінь непередбачуваності. Крім того, зміни, особливо при порушенні нинішнього статусу, який є зручним або вигідним для деяких, можуть зіткнутися з опором багатьох соціальних суб'єктів. Ефективне прогнозування вимагає отримання уроків з минулого, залучення підтримки від керівництва та мінімізації невизначеності завдяки найкращому використанню наявних даних та інструментів прогнозування.

Третя функція розробка стратегії та політики включає основний набір заходів з громадського здоров'я, включаючи оцінку потреб молодого покоління в охороні здоров'я, визначення пріоритетів на основі наявних ресурсів та можливостей для задоволення цих потреб, захист громадського здоров'я від вимог інших пріоритетів та внесок у політику та законодавство в галузі охорони здоров'я. Визначення стратегічного напрямку для систем охорони здоров'я в цілому є одним з найважливіших керівних обов'язків у нову еру громадського здо-

ров'я. Він включає міжгалузеву роботу, яка демонструє іншим секторам переваги зміцнення здоров'я та добробуту. Важливе завдання представникам освіти співпрацювати з представниками охорони здоров'я.

Четверта функція спілкування та пропаганда здоров'я пов'язує наукові докази, практику громадського здоров'я та людей, і, отже, є однією з найважливіших керівних функцій. Спираючись на мету покращення здоров'я молоді за допомогою профілактики захворювань та зміцнення здоров'я, ефективно спілкування демонструє суть особистих інтересів молоді, допомагаючи їм зрозуміти суть збереження здоров'я.

І, нарешті, п'ята функція розбудова коаліцій та створення мереж може бути широкою в спілкуванні з іншими закладами освіти, з представниками соціального обслуговування, охорони здоров'я.

Кінцевою метою є мобілізація фінансових, інтелектуальних або людських ресурсів на громадське здоров'я, в тому числі шляхом дії в інших секторах.

Вагома роль у процесі розвитку і становлення молодого покоління належить працівникам освітніх закладів, а саме: педагогам, методистам, психологам, медичним працівникам та ін. Найтісніший контакт молоді у закладі освіти відбувається з вчителем, тому саме він повинен володіти значним багажем професійних фахових знань, умінь і навичок.

У зв'язку з цим, зміст професійної підготовки педагогів закладів освіти повинен орієнтуватися на створення умов для повноцінного, всебічного розвитку молоді, формування і підвищення мотивації збереження та покращення їх здоров'я.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже педагоги закладів освіти повинні усвідомити, що вирішення проблеми збереження і зміцнення здоров'я молоді залежить не тільки від їх батьків і побутово-економічних умов сім'ї, але і від рівня валеологічної діяльності педагога. А цьому значною мірою сприяє застосування різних форм і методів навчально-виховної роботи.

Перспективи подальших досліджень є розроблення шляхів реалізації визначених лідерських здібностей у валеологічній діяльності педагога.

Література:

1. Bernd Rechel, Martin McKee. Facets of Public Health in Europe, Open University Press, London, UK(2014):378 URL https://www.researchgate.net/profile/Bernd-Rechel/publication/291844342_Facets_of_public_health_in_Europe/links/650803e79df0c69dfd86a42/Facets-of-public-health-in-Europe.pdf
2. Irene Papanicolas, Peter C. Smith. Health system performance comparison, Open University Press, London, UK(2013):417 URL <https://eurohealthobservatory.who.int/publications/m/health-system-performance-comparison-an-agenda-for-policy-information-and-research>
3. Phyllida Travis, Dominique Egger Towards better stewardship: concepts and critical issues, Evidence and Information for Policy, World Health Organization, Geneva, (2002):21 URL <https://iris.who.int/bitstream/>

handle/10665/339291/WHO-EIP-DP-02.48-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

References:

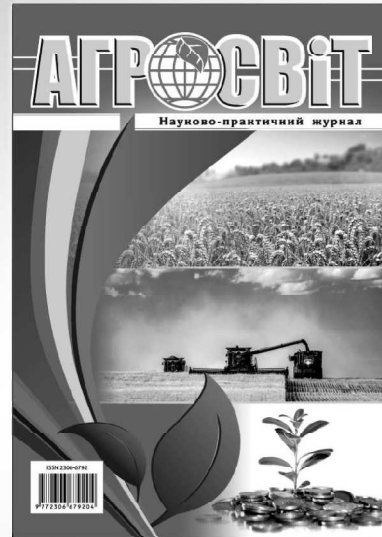
1. Rechel, B. and McKee, M. (2014), "Facets of Public Health in Europe", Open University Press, London, UK, available at: https://www.researchgate.net/profile/Bernd-Rechel/publication/291844342_Facets_of_public_health_in_Europe/links/650803e79df0c69dfd86a42/Facets-of-public-health-in-Europe.pdf (Accessed 25 Aug 2024).
2. Papanicolas, I. and Smith, P. C. (2013), "Health system performance comparison", Open University Press, London, UK, available at: <https://eurohealthobservatory.who.int/publications/m/health-system-performance-comparison-an-agenda-for-policy-information-and-research> (Accessed 25 Aug 2024).
3. Travis, P. and Egger, D. (2002), "Towards better stewardship: concepts and critical issues, Evidence and Information for Policy", World Health Organization, Geneva, available at: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/339291/WHO-EIP-DP-02.48-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Accessed 25 Aug 2024).

Стаття надійшла до редакції 06.09.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292